

DEMOKRACIJA

Prej bo človek dospel
na Luno kot do svojega
bližnjega.

Leto XIV. - Štev. 56

Trst - Gorica, 1. marca 1960

Izhaja 1. in 15. v mesecu

ŠE VEDNO BREZ VLADE

Segni išče rešitev z levim centrom

Kot smo že v zadnji številki našega lista nakazali, je sedanja rimska politična kriza ena izmed najtežjih. Rešitev je že dotedaj zahtevala več časa kot katerikoli od 19 vladnih zamenjav v preteklosti. Se večjo težo pa daje tej krizi dejstvo, da zajema tri različne panoge najvišjih oblasti: odstop ministrskega predsednika, demisijsko senatnega predsednika in končno še spor o kompetencah državnega poglavarja.

Kakor znano, so Segniji enobarvno vlado podpirali liberalci, monarhisti in fašisti. Ker stojimo pred upravnimi volitvami, so liberalci sklenili, seveda iz raznih razlogov, odtegniti svojo podporo. Segni bi kljub temu lahko še naprej ostal na vladi, ker je še vedno lahko računal na kakih 320 glasov. Toda zbal se je parlamentarne debate z liberalci in pa odkrito pokazati, da se drži na vladi z glasovi fašistov. Če jih kdo krije, so dobri in se jim lahko tudi marsikaj obljubi (na primer odložitve uveljavitve naše deželne avtonomije), sicer pa je boljše ne pozazati, da so jih vlada posluhuje. Zato je Segnija vlada raje podala ostavko.

Liberalni strel pa se je posrečil tudi šele zato, ker so v sami vladni stranki delovali sile, ki so terjale odstop enobarvne vlade. Segnija demisijska je odkrila v demokratski stranki zelo globoke razpoke. Te je mogoče spet zalepiti; ali krpe bodo držale le, če same stavbe ne bodo preveč pretresale. To je zakon fizike.

Po fanfanih vladni in strankarski demisijski, sta se njegova naslednika Segni in Moro trudila uveljaviti strankino enotnost, čeprav le z nejasnimi ukrepi. Pričetka krize dalje tuhta sedaj strankino vodstvo po taki kombinaciji, ki bi jamčila strankino trdnost. Izbiro smo našli že v zadnji številki našega lista. Segni stoji trenutno s svojim ponovnim mandatom pred izbiro kombinacije levega centra. To je povezave demokratske stranke z republikanci, socialdemokrati in nekaterimi samotarji. Tako kombinacija pa bi nudila vladi zelo veliko večino, ki bi jo bilo mogoče okrepiti z podporjem na levo, če bi se posrečilo pridobiti Nenni-ja. Seveda so levičarji zaradi tega postavili svoje pogoje, med drugimi tudi izvedbo naše deželne avtonomije. Vse kaže, da jo bodo res izvedli, toda učinka izgleda da ne bo imela velikega, ker je vse skupaj nekam prisiljeno in naša dežela nima niti zmožnosti osebnosti, ki naj bi deželi dali svoj pomen.

V ostalem pa mislijo odgoditi izvedbo deželnih avtonomij in jih nadomestiti z nekimi konzorcijskega, o katerih se tisti, ki so si jih zamislili, ne vedo, kajsi naj bi bili in čemu naj bi služili.

Proti kombinaciji levega centra pa delujejo pomembne skupine v sami demokratski stranki. Se odločnejši uporniki pa stoji izven - ali kot nekateri menijo - nad stranko samo.

Zadnji smo v zvezi z vladno krizo na tem mestu podčrtali glavne misli senatnega predsednika na dan odstopa Segnija vlade.

Medtem ko je Merzagora govoril, so mu burno ploskali zastopniki vseh strank, ker si je sleherna stranka domisljala, da njegove upravičene in ostre kritike veljajo nasprotnikom. Vsa zbornica s člani odstopivše vlade vred je Merzagori pripravila neke vrste ovacij. Čez nekaj dni pa se je vse to navdušenje sprevrglo. Zastopniki pretežnega števila strank so po

temeljitem preudarku sodbje, ki jo je Merzagora izrekel, pošteno zavijali nosove. Predvsem se je to zgodilo v vrstah demokratske stranke. Skozi 15 let je bila ta stranka na krmilu. Če se torej v deželi kot je dejal Merzagora - prezirajo demokratske ustanove, se uveljavljajo nedopustne politične razvade in se v ozračju korupcije, afarizma, ilegalnih finančnih intervencij in umazanih kupcij vodilnih poldržavnih in zasebnih skupin usmerja politično življenje, nosi vsaj delno odgovornost za vse to vodilna italijanska politična stranka. Zato je tudi gen. tajnik Moro napisal Merzagori pismo, v katerem sicer priznava, da v splošnem soglašajo z govorom, zavrača pa obtožbe, da bi kršćanska demokracija prezirala demokratske ustanove. Zavoljo tega ukora se je Merzagora odpovedal časti senatnega predsednika - in ta spor je samo še povečal pozornost javnosti.

Spor zaradi kompetenc med državnim poglavarjem in politično odgovorno vlado traja že od same izvolitve dalje. Gronchi interpretira ustavo bolj osebno kot njegov prednik Einaudi. Gronchi smatra za svojo dolžnost, ne samo, da izbira vladnega predsednika, ampak želi besedo tudi pri sestavi kabineta. Ne zadovoljuje se samo s seznamom ministrskih imen, temveč zahteva tudi predložitev vladnega programa.

Gronchi je že večkrat poskušal usmeriti kršćanskodemokratsko politiko proti podporji na levo in proti braznegitviti v zunanji politiki. Pri tem pa je naletel na nasprotovanja tako pri vladnem predsedniku kot pri zunanjem ministru in v samem strankinem vodstvu. Spor glede kompetenc bo trajal verjetno do konca predsednikove dobe, t. j. še dve leti.

HRUSCEVA BOLEZEN. Danes bi moral prispeti na uradni obisk v Francijo predsednik sovjetske vlade, Nikita Hruščev. V zadnjem trenutku pa so obisk odložili po uradnem tolmačenju - zaradi bolezni. Po nekaterih vesteh velja odložitve za kakih deset dni.

NOV VESOLJNI TEHNIČNI TRIUMF. V petek 11. t.m. so v Združenih državah izstrelili planet »PIONEER V«, tristoletno raketo »THOR-ABLE« za raziskovanje vseмира med Zemljo in Venero. Poizkus se je v celoti posrečil. Planet, ki se je ločil od rakete na povelje znanstvenikov - ne v ZDA, ampak v Veliki Britaniji - kroži okrog Sonca. Planet je zbežal pred zemeljsko privlačnostjo s hitrostjo 40.000 km na uro. Vsi instrumenti funkcionirajo z vso preciznostjo, radijska postaja bo ostala v zvezi z zemeljskimi raziskovalci tudi če bi se planet oddalil od Zemlje na 80 milijonov km. Pot okrog Sonca bo opraviel v 311 dneh. Je to planet na poti okrog Sonca med Zemljo in Venero. »Lunik 1« in »Pioneer IV« potujeta okrog Sonca med Zemljo in Marsom. Tako si človeštvo utira pot v vesolje z velikimi koraki.

NESREČNI AGADIR. Zadnjega februarja tik pred polnočjo je potres uničil južnomarokoški pristaniško mesto Agadir. Vest o tej strašni nesreči, ki je zahtevala okrog 10.000 smrtnih žrtev, je izzvala tudi med nami globoko sočustvovanje. Med vojno je bilo v tem izredno prijetnem mestu, kjer se letovčarji lahko kopeljejo skoraj vse leto, tudi nekaj slovenskih fantov. Mestce je šlo takrat okrog 10 tisoč prebivalcev, pred katastrofo pa nad 30 tisoč, od teh tretjina Evropejcev. Prav to mesto je dokazalo vso francosko podjetnost in požrtvovalnost, saj je mesto zrastle s francosko marljivostjo. Solidarnost današnjega sveta se je tudi ob tej veliki nesreči ponovno izkazala. Američani so vpostavili letalski most do nesrečnega mesta in z zdravili in živili prihiteli na pomoč. Francozi in Italijani, Jugoslovani in Grki, Egipčani in Spanci, Skandinavci, Švicarji in Belgijci ter še mnogi drugi narodi so izkazali in še izkazuje svojo solidarnost do nesrečnega mesta.

TEŽKA EKSPLOZIJA V HAVANSKEM PRISTANISCU. Francoski tovarnik »Le Coubre«, ki je havanskemu diktatorju pripeljal orožje, municijo in razstreliva, je 4. t.m. eksplodiral v havanskem pristanišču. Pri tem je izgubilo življenje 60 oseb, okrog 200 pa je ranjenih. Sodijo, da je to dejanje pripisati diktatorjevemu nasprotnikom.

VOJNA V ALŽIRU SE NADALJUJE. General de Gaulle ne veruje več, da voditelji alžirskih upornikov zares želijo mir. Prejšnji teden je general izdal armadi navodila, naj nadaljuje z borbo, četudi bi se tako dolgo trajala. Kako je prišlo do tega nenadnega preobrata? De Gaulle je kot znano predložil tako imenovani alžirski uporniški vladi širokosrčne predloge. Zahteval je, naj uporniki položijo orožje in jim zagotovijo pla pair des braves mir brez povračil. Istčasno je Alžircem zajamčil samoodlobo in sicer po

Težave sedanje vladne krize presojajo tako domači kot tuji opazovalci v dejstvu, da demokracija sami niso dovolj močni, da bi sami lahko vladali. Pri tem pa se stranka ne more preveč naslanjati niti na desnico niti na levo, ne da bi se izpostavila nevarnosti razkola. Parlamentarne volitve so pokazale, da predstavljajo nedemokratske sile skrajne desnice in skrajne leve okrog 40 odst. volivcev. Skoraj polnih 60 odst. volivcev pa pripada demokraciji, protifašističnim in protikomunističnim strankam.

To so vsekakor pozitivni elementi, ki jih ni moči prezirati. Res je, da italijanska demokracija boluje in preživlja v tem času resno krizo, kakor jo v plastični luči analizira in kritično ocenjuje naš goriški dopisnik s člankom »Težko uveljavljanje demokracije v Italiji na drugi strani današnje številke. Kriza je morda najtežja po vojni. Vendar situacija še daleč ni brezupna. Ljudstvo, gospodarstvo in dežela, vse to je zdravo.

Od novega predsednika pričakuje ljudstvo v prvi vrsti, da izvrši temeljito čistko na vseh popripih javnega življenja, ki naj se izraža tudi v sami sestavi vlade. Če se bo to zares zgodilo, bo za tako izbiro gotovo zaslužen sen. Merzagora. Novi vladni predsednik bo moral - hoče-noče - v znatni meri upoštevati, da so zgodovinske besede senatnega predsednika po politični, finančni, socialni in moralni čistki, našle v javnost tako mogočen odmev in pritrjevanje, da tega v demokraciji deželi ni mogoče prezirati. S tem, da je Merzagora s prstom pokazal na degeneriranost današnje demokracije, je na najčinkovitejši način branil prav italijansko demokracijo. Državlani mu morajo biti hvaležni za tak pogum.

Dogodki po svetu

demokratskih načel in ne po komunističnih ali arabskih despotijah. To se pravi v ozračju stoddostne svobode izražanja in misli s tajnim glasovanjem. Da je de Gaulle mož-beseda, je dokazal prav v Afriki, kjer so nekdanje kolonije v popolni svobodi izbrale svojo pot. Jasno je, da arabskim diktatorjem sporazum med Francijo in Alžirjem ne gre v račun, zato so de Gaulleu z vso komunistično spremljevalno muziko spodbijale vero v njegovo zatiranje. Tako so padli v vodo zadnji upi za dosego miru v tem delu Afrike.

ODSKODNINA ZA MUSSOLINIJEVO. LJUBICO. Civilno rimsko sodišče je obdodilo italijansko notranje ministrstvo na plačilo odškodnine dedičem Mussolinijeve ljubice Clarette Petacci v znesku 22.495.000 lir. Mussolini je Claretti podaril vilo na hribu Camilluccia, ki so jo zavezniki svoječasno zuplenili in je prišla nato v last italijanske države. Dediči so zahtevali 200 milijonov odškodnine.

LJUDSKODEMOKRATICA SVOBODA V FRANCIJI. Celotno vrsto beguncev in emigrantov iz vzhodnoevropskih držav so za časa Hruščevega bivanja v Franciji proglasili za nezazelenes. Zato jih je policija odvzvala, večino po zračni poti v Ajaccio, glavno mesto Korzike. Skupno število nasilno evakuiranih Poljakov, Čehov, Jugoslovancev, Rusov in Romanov ter nekaj levičarskih Spancev cenijo na 800 do 1000 oseb. Četrtna preganec živ stalno v Parizu, ostali pa po drugih mestih: Bordeaux, Marseille, Lyon, Lille in po drugih krajih, ki jih bo Nikita obiskal. Drugi emigranti bodo do 29. marca »letovali« na otokih Ré in Belle-Ile pred francosko atlantsko obalo. Stroške teh »izletniških« manevrov bo poravnalo notranje ministrstvo. - Skupina francoskih pisateljev »Union des Ecrivains pour la Verité« je ostro protestirala proti temu nasilju. Resnični ustaški morilcev pred 25 leti niso preganjali. Zato je moral umreti kralj Aleksander Osvoboditelj. Ma-le zapirajo, velike izpuščajo!

OBNOVLJENI KULT OSEBNOSTI. Zgodovina je v domovini socializma raztegljiva kot harmonika. Stalingradska bitka je brez dvoma odločilno križišče nacistično-sovjetskega spopada v drugi svetovni vojni. Tisti, ki je takrat zmagal, bo ostal za vse večne čase pomemben vojskovodja - za zahodno zgodovino. Ne pa tudi za komunistične fabrikante zgodovinskih dogodkov. Od stalingradske bitke je preteklo že 17 let - in šele sedaj je presenečeni svet izvedel, da je zmagovalec Stalingrada - Nikita Hruščev. Maršal Cujkov je namreč v teh dneh obelodanil prvi del svojih spominov in kot po prvič nazival Hruščeva povelja tako za oskrbo topništva kot za potrebne dovoze - skrajb trenja. Hruščev taktično načelo je glasilo: čim več zvijače in čim več presenečenj, pravi Cujkov. Kje je vendar ostal maršal Zukov s svojo vojaško genialnostjo pri Stalingradu, ki mu jo je

ZA SVOBODNO ZDRAVNIŠKO IZBIRO

S kr. odlokom-zakonom od 29. nov. 1925 št. 2146 je bilo raztegnjeno socialno zavarovanje, veljavno v starih pokrajinah, tudi na Julijsko krajino in na Trentinsko in to proti onemoglosti in starosti, proti nezgodam na delu in na poljedelstvu ter za materinstvo. Glede bolniškega zavarovanja italijanski zakon ni bil raztegnjen na nove pokrajine. Stari avstrijski zakon o bolniškem zavarovanju iz leta 1888 je bil sicer z gornjim odlokom ukinjen, nadomestile pa so ga določila, ki so puščale v veljavi določbe starega avstrijskega zakona.

Tako smo prišli do paradoksa, da sta imela Trst in Gorica glede bolniškega zavarovanja drugačno ureditev kot ostala mesta v Italiji, razen Turina. Ta razlika se je najbolj občutila pri izbiri zdravnika s strani zavarovancev. Medtem ko je bila onstran stare državne meje priznana svoboda izbira, so se morali zavarovanci v novih pokrajinah zatekati po zdravniško pomoč samo k zdravnikom bolniških blagaj. Ta omejitev svobodne izbire zdravnika je bila nesocialna in krivična, ali vsa prizadevanja de-

lavskih in uradniških sindikatov in zdravniških zbornic so ostala zaman. Osrednja uprava bolniškega zavarovanja INAM v Rimu je trdovratno odklanjala svobodo izbira v Trstu in v Gorici in s tem brez razloga diskriminirala zavarovance pri nas nasproti zavarovancem v starih pokrajinah.

Pri državnem zavarovalnem zavarovalnem zavodu proti boleznem je v Trstu 158.000 zavarovanih, imajo pa na razpolago samo 54 zdravnikov, tako da pride na vsakega zdravnika 3000 zavarovancev.

Pri takem stanju stvari je zahteva po izenačenju pravic svobodne izbire zdravnika kategorični imperativ, ne samo s socialnega, ampak tudi človeškega in zdravniškega stališča, pred katerim se rimska osrednja uprava INAM ne more več izmikati.

Tržaška zdravniška zbornica in tržaški zavarovanci zahtevajo, da se dogovor med osrednjo upravo INAM v Rimu in državno federacijo zdravniških zbornic v Italiji raztegne tudi na Trst. Po tem dogovoru bi uživali tržaški delavci in uradniki prostost da si po lastni volji izbirajo zdravnika med vsemi zdravniki vpisani v zdravniški zbornici.

Glede zdravnikov specialistov pa je bil sklenjen februarja v Rimu poseben dogovor. Za to kategorijo zdravnikov ni še v veljavi niti v starih pokrajinah popolna svoboda izbire.

Današnji položaj se v pogledu zenačenja pravic in odprave zastavljanja našega prebivalstva v tako perečem prasanju obrača na bolje. Deželni odbor INAM na Trst se je na svojem nedavnem zborovanju soglasno izrekel za celotno raztegnitev v starih pokrajinah veljavnega dogovora na Tržaško ozemlje. Zdravniška zbornica je že storila v tej smeri potrebne korake. In tudi sam predsednik Coppini osrednje uprave INAM, ki je bil še pred nekaj meseci nasproten svobodni izbiri zdravnika v Trstu, je sedaj postal zagovornik popolne svobodne izbire tudi za Trst, ker se je prepričal, da je takozvana poskusna doba svobodne izbire v nekaterih oddelkih za Turin doživela popoln neuspeh. Pogajanja za raztegnitev integralnega dogovora med INAM in Državno zvezo zdravniških zbornic tudi na naše mesto so v teku. Tržaški občinski svet in pokrajinski svet morata s primernimi sklepi to akcijo podpreti.

Obmejno prebivalstvo Trsta in Gorice je bilo od zadnje svetovne vojne gospodarsko, socialno in politično tako prizadeto kakor noben predel Italije. Izgubilo je svoje zaledje - kakor bi telo izgubilo pljuča, s katerimi je dihalo. Italija je pet let v Trstu, in v Trstu namerava ostati. Ali ni čas, da se po tolikih letih odpravi diskriminacija, ki pri bolniškem zavarovanju razlikuje med prebivalstvom onstran in tostran starih državnih mej?

Kar velja za INAM, velja tudi za INADEL, kjer je zavarovanih na Tržaškem 15000 uslužbencev občinskih in pokrajinskih ustanov. V drugi polovici XX. stoletja ko se afriški narodi ponašajo s samostojnostjo, ni v Evropi mesta za preživelo utesnjevanje zdravniške izbire zavarovancev, ker taka praksa krši zavarovalno svobodo in prezira njegovo osebno zaupanje v zdravnika, kar je priznanje v zdravstvu važen činitelj.

ves svet skozi 17 let priznaval v takem izobilju, da je Stalina ljubosumnost kar razganjala? Resničoljubni Cujkov maršala Zukova v svoji spominih niti ne omenja. Odkar ga je Nikita l. 1957 kot resnega tekmenca odrinil, ne ve nihče na Zahodu, ali »Stalinski« ali mrtev. Zgodilo se je tako kot s Trockijem, ki je edini ustanovitelj rdeče armade, pa so mu to zaslugu enostavno ukradli kot vse ostale skupne in individualne vrednote v komunističnem raj. Gangstrska morala! Da je Nikita zvijačen, ni nobenega dvoma, prav tako pa tudi ni nobenega dvoma, da obnavlja Nikita Hruščev kult osebnosti - za lasten račun. Nič novega pri komunistih, kar je danes belo, bo jutri črno in narobe. Praktična dialektika.

KDO VLADA V RUSIJI? Komaj se je Nikita Hruščev dobro naspal v svoji razkošni dači v moskovski okolici, že spet pakira kovčke za bodoči obisk Franciji, kjer se bo zadržal s svojim spremstvom 14 dni. Vsa ta nenehna izletništva politično-trgovskega potnika Nikite Hruščeva kar sama po sebi postavljajo vprašanje: kdo pravzaprav vlada v Rusiji? Dolgotrajne Hruščeve odsnosti dokazujejo, da današnji Sovjetiji ne vlada Nikita Hruščev! Popolnoma izključeno je tudi da bi Hruščev razpolagal z vsemi tistimi kontrolnimi pripomočki, s katerimi je vladal Jože Stalin, ki Rusije skoraj nikoli ni zapustil. Med Hruščevovo odsotnostjo morajo na čelu diktature poveljevati drugi ljudje, ki v posameznostih razpolagajo z večjim vplivom kot Nikita sam. Po vsem tem Hruščev in ni ne more biti »Stalin št. 2«. Najverjetneje je, da vladajo tako ob Hruščevi prisotnosti in posebno ob njegovi odsotnosti oklepne divizije.

Zahodni razorožitveni načrti

Petnajst držav Atlantske pogodbe je v Parizu potrdilo zahodne predloge, ki bodo predloženi komisiji razorožitvene konference v Zenevi v diskusijo. Načrti predvidevajo tri faze razorožitve:

- 1.) Ustanovitev mednarodne razorožitvene organizacije in določitev omejitev za Sovjetsko zvezo in Združene države;
- 2.) zmanjšanje konvencionalne oborožitve, ustanovitev mednarodnega kontrolnega organa za ustvaritev proizvodnje jedrskega orožja in uporabo teh zalog v mirolnih namene;
- 3.) dokončna prepoved jedrskega orožja in vojaških raketnih izstrelkov ter nadaljna omejitev konvencionalnega orožja.

Zahod priporoča tudi ustanovitev mednarodne oborožene sile, ki jo omenja lista Zdrženih narodov.

O teh načrtih se bodo v teh dneh pogajali v Zenevi zastopniki Združenih držav, Velike Britanije, Francije, Italije in Kanade z zastopniki Sovjetske zveze, Poljske, Romunije, Češkoslovaške in Bolgarije. Zastopniki vzhodnega bloka bodo zagovarjali načrt Nikite Hruščeva za splošno totalno razorožitev.

Sovjetski komentariji zahodnih načrtov so že v naprej pesimistični. Sovjetom je mednarodno nadzorstvo nad oborožitvijo še vedno trn v peti.

VESTI z GORIŠKEGA

TEŠKO UVELJAVLJANJE DEMOKRACIJE V ITALIJI

Po tolikih izkušnjah z monarhijo in še bolj s poraznim diktatorskim fašizmom, ki je monarhijo praktično preziral, in jo oropal državnega in ustavnega značaja, seveda po krivdi monarhije same, ki mu je pripomogla na vlado, je kazalo, da je Italija za republikansko obliko države in za demokracijo.

V resnici ni tako. Tudi zadnja vladna kriza potrjuje to dejstvo. Pojavov, ki o tem pričajo, je več in ni prostora, da bi jih vse tu našli: ostra borba proti izvedbi raznih ustavnih določil; stalna trenja med državo in nekaterimi že uveljavljenimi deželami zaradi te ali one pristojnosti; nedemokratski volilni zakoni, ker ne sionijo vsi na strogem proporcionalnem sistemu; različno ravnanje z jeziki; kovinami manjšinami tako, da so ene zaščitene, druge pa ne; nepravilni davčni sistem, ki strogo nadzira nižji in srednji sloj, ne pa tudi bogatejšega, ki ne upošteva gospodarskih in finančnih težko družine malih kmetov in delavcev. In takoj dalje.

Na drugi strani imamo pa čudno tolmachenje same demokracije in njenih človeških načel, bodisi pri priznavanju in spoštovanju človeških pravic državljanov, vsaj nekaterih državljanov, recimo nas Slovencev, bodisi pri javnih službah in pravice do istih. Ali ni morda res, da se mnogi nameščajo brez natečaja, ker so člani večinske stranke, o čemer stranke, ki večinski pomaga v vladi, ali pa ji je tako ali tako naklonjena.

Danes se velja mnenje, da živimo pod režimom večinske stranke, ki ne le da prezira druge, ampak tudi posameznike, ki niso njeni člani.

Pozameznik, ki bi moral v demokraciji veljati prvi je spričo važnosti in oblasti, ki jo stranke zavzemajo, izginil, ali je skoro brez glasu, brez veljave.

Sam parlament je brez vidnih in slisnih moči, ker morajo biti poslanci in senatorji navadno pokorni poslušalci svoje stranke, njenega vodstva, če ne tudi samega tajnika, ali drugega posameznega prvaka.

Pohlep po oblasti je velikanski. Na stranke in njih vodstva vplivajo veliki gospodarski in finančni krogi. Korupcija je doma in razjeda zdravo in pošteno krajevno, deželno in celo državno politiko in življenje. Primer v Siciliji ni edini, je morda le bolj kričoč, ker je prihrumel na dan tragično. Bolezni utegne biti bolj globoka in nevarna, če je sam predsednik senata čutil potrebo obsoditi s svojega visokega stola nevdržnost nekega sistema korupcije, ki ogroža javno upravo in oblast pri najnižji in pri najvišji stopnji.

Stranke, ali prav za prav voditelji strank, tirinizirajo in vsiljujejo svojo voljo v vodstvih in na kongresih strank. Ti načelniki malih strank se napihujejo in odločujejo ali naj vlada ostane na oblasti, ali ne. Voditelji velikih strank, vzemimo v našem primeru demokratsko, so medsebojno sprti, ali pa pod vplivom katerega bivega prvaka in magnata, ki zna operirati in žugati.

Na samega predsednika republike letijo ostre puščice tistih ki bi prvi morali spoštovati najvišjo oblast in ji tudi pomagati za skupni blagor in za resnost državnega ustroja in življenja.

Nekateri demokristjani in liberalci ne morejo pozabiti da je bil Gronchi izvoljen za predsednika republike, proti demokratskemu uradnemu kandidatu, z glasovi levičarjev toda pri tajnem demokratskem glasovanju. Vsaj po izvolitvi bi morali njegovi nasprotniki mirovati za blagor države in občestva državljanov.

Ni poslancev in senatorjev, ki bi se umeli dvigniti nad svojo stranko in se pokazati izven ozkega kroga svojega volilnega okrožja. Pravilno je kmalu po zadnji vladni krizi napisal turinski dnevnik, žalostno ugotovitev, da parlamentarci znajo predlagati le zakone krajevnega in ožjega pomena in koristi, ne pa tudi takih, ki bi veljali za vso državo. Treba je ustreči zahtevam in koristim svojih volivcev, za krajevni ugled stranke, da se ne izgubijo do tu pridobljeni volilci...

Ni glasnih in učenih tribunov, ki bi znali svetovati, voditi in odločno zagovarjati demokratske ustanove in zahtevati še druge. Pri samih demokratskih se lovijo okoli programa, ki naj bi ga bil nekako za vse večne čase začet pokojni De Gasperi, ga tolmajo vsak po svoje in vsak posameznik bi rad veljal za najboljšega De Gasperijevega učenca in naslednika.

Liberalcem vedri tajnik stranke Malagodi in kar on reče je sveto. Zato, vsi za njim! Vsi za njim zdaj, ko se bližajo upravne volitve. Isti primeri veljajo za druge večje in manjše stranke in njih voditelje. Eni zahtevajo celo nove volitve, kar bi stalo vsaj dvajset milijard lir na račun davkoplačevalcev.

Nič čudnega zato, če pri taki zmešnjavi in pri takem pomanjkanju vzvišenih idealov demokracije in nesebičnosti ostaja javnost brezbrizna. Javnost se za take pojave in krize ne zmeni, kakor, da bi se je vse to ne tikalo, jo ne zanimalo. Tudi ta brezbriznost je znak politične nezrelosti, pomanjkanja pravega pojma o demokraciji v državi. Kdo, če ne javnost, je prvi poklican, da reče svojo besedo pri sestavljanju vlade. Kdo, če ne narod naj čuva nad svetimi ideali svobode, demokracije, človečanstva, gospodarske enakosti,

pravnosti, proti korupciji in proti tiraniziranju strank in poklenih politikantov.

Dokaz demokratske nezrelosti imamo tudi v samem iskanju zadostnih glasov za sestavljanje raznih vlad. Glasovi fašistov so dobrodošli v Siciliji, ne vedno v Rimu, V Rimu so dobrodošli, če jih krijejo še glasovi kakih drugih desničarjev, recimo liberalcev. To je bil zadnji primer, pri Segnjevici vladi. Fašistov nihče ne mara, pa jih vendar vsi razen levičarjev in republikancev, kličejo na pomoč. Fašisti sami, ki so v državi pravi anarhizem, so brez značaja, ker dovoljujejo tako igračkanje z njimi. Brez te igre, ki jim edina daje neko sicer žalostno upravičenost prisotnosti, bi njih obstoj bil brez smisla, kakor je v resnici. Zdaj se vidi, kako nepravilno je De Gasperi ravnal, ko jim je dovolil novo stranko, kajti glasovi, ki jih oni odnašajo na volitvah, bi ojačili kako drugo demokratsko stranko.

Dalje preziranje ustave in namerno ne uveljavljanje njenih določil kot protisluga zdaj tem podpornikom vlade, zdaj drugim.

Sijajni polet demokratskih italijanskih sil proti nacifasizmu v zadnji vojni ni rodil tudi političnih junakov. Tiste pa, ki je rodil, krijejo in jim onemogočajo pravilni nastop ostanki fašizma in fašistične miselnosti. V samih vrstah demokratskega najdemo tako miselnost in take nastope. Glej nastope raznih mladih demokratskih v goriškem občinskem svetu. Z demokratsko besedo nastopajo fašistično. So pač otroci zvestih služabnikov Mussolinija, ali pa tudi monarhije, ki se v marsičem istovetita.

Sicer pa je pri nas globoko v miselnosti mnogih italijanskih katoliških krogov nacionalistična in fašistična značaja, saj se v odnosu do nas Slovencev izkazuje nestrpnost celo razne italijanske cerkvene oblasti.

Italijanski narod je zdrav za demokracijo, le žal, da mu manjka pravih voditeljev, poznavalcev in učiteljev bolj globokih načel demokracije. Tistih načel, ki jih v Italiji znajo sijajno pisati na papir, ne pa tudi razumeti, jih vsestransko uveljav-

ljati in spoštovati.

Nič čudnega, če ima pri takem položaju italijanska republika, zgrajena na pridobitvah junaškega in mučeniškega odpora proti nacifasizmu, še danes pretežno vso fašistično zakonodajo, od kazenskega do civilnega zakonika in drugih zloglasnih zakonov, kot je proti nam Slovincem oni za pačenje in potujčevanje slovanskih primkov.

Italija se je po vojni znala postaviti na zaviden gospodarski položaj in se s svojo finančno politiko uveljaviti na zunanjem trgu. Dobila je demokratsko ustavo, ki pa je ne zna ceniti in uveljaviti.

Italija mora spraviti na vlado svoje najboljše zagovornike poštenosti, demokratskih načel in spoštovanja človeških in socialnih pravic, da ne bodo še danes razni fašistični kričarji in razgrajči pljuvali na junaštvo in mučeništvo borcev proti fašizmu in njeni podporni monarhiji ter proti nemškimi osvajalcem. Da ne bodo zagovarjali politike zatiranja in raznarodovanja Slovencev, ki smo pod fašizmom največ trpeli.

PREŠEREN NAM PIŠE

Dragi rojaki!

Izredno sem vesel, da se me vsako leto spomni tudi mladina ob Soči in Jadranu. To mi je najboljši dokaz, da na skrajnem zahodnem robu naše zemlje še živi prelepa slovenska beseda, ki sem jo nadse ljubil.

Od žalosti pa mi poka srce, kadar opazim, da se poslužujejo mojega imena ljudje, ki poleg tega, da odobravajo delo tistih, ki so svoj narod oropali osebnosti, še skrivajo svoje slovenstvo pod tuje plašče. Proslavlja me res kot Slovence in demokrate, toda zato, ker sem mrtev! Če bi bil med živimi, pa bi me prav gotovo neusmiljeno preganjali, ker bi pač gral njih početje.

Tem ljudjem povejte, da med mano in njimi ni nič skupnega, ker niso demokrate in ker na noben način ne morejo prispevati k krepljenju narodne zavesti v zamejstvu, če vas silijo v objem tujih organizacij. Slovenstvo se izpričuje v besedah in v dejanjih, tudi če to zahteva marsikatero žrtev. Tega se zavedajte sedaj in vedno!

Zato, dragi rojaki, bodite zvesti narodnim izročilom in ne pozabite nikoli in nikjer, da ste Slovenci!

Vaš Francé Prešeren

Parlament evropske skupnosti bo štel 426 poslancev

V torek 8. t.m. se je zaključilo v Rimu zasedanje komisije političnih in ustavnih vprašanj evropske parlamentarne skupščine.

Komisija se je zedinila na dogovoru, da bo imela evropska skupščina, ali parlament, 426 poslancev, in sicer po 108 italijanskih, francoskih in nemških, po 42 belgijskih in nizozemskih ter 18 luksemburških. Volili jih bodo leta 1962, ali 1963, hkrati v šestih državah, ki danes tvorijo skupni evropski trg, to je v Italiji, Franciji, Nemčiji, Belgiji, Nizozemski in v Luksemburgu.

Kandidatne liste bo lahko predložila vsaka dovoljena stranka, torej, tudi komunistična, razen v Nemčiji, kjer je ta stranka izven zakona. Volilna propaganda se bo lahko vršila samo v duhu evropske skupnosti in v duhu strankarskih in političnih ter gospodarskih načel in programov.

V vsaki državi bodo volivci glasovali po volilnem sistemu svoje države in kandidatna lista, ki prejme najmanj deset odstotkov oddanih glasov, dobi povrnjene volilne stroške.

Ta zamisel ni slaba in utegne biti prvi korak k splošnemu evropskemu parlamentu, ki ga danes ovirajo znane ideološke razprtije, ki ločijo Evropo vsaj v dva bloka.

Ni rečeno, da se Evropa ne bo enkrat zedinila. Izkušnje, tragične in krivave, nekaj učijo in silijo k medsebojnemu razumevanju in spoštovanju, k edinosti in napredku za skupni blagor.

Cloveštvo je že preveč trpelo in še trpi velike muke in krivice, pomanjkanje in zatiranje. Clovek ni svobodno bitje, kot le samo v malih delih sveta. Zato je nujno potrebna svetovna vlada - enotna svetovna zakonodaja, ob upoštevanju krajevnih posebnosti.

Slovesna proglasitev človeških pravic je prazno geslo, če jih posamezne države ne znajo uveljavljati v pogledu in primeru slehernega človeškega bitja tega sveta.

Ves svet je poklican, da si izvoli svoje postave v enotnem duhu in pravcu!

Vse jim prav pride

Nobena skrivnost ni, da je ena glavnih nalog tudi pri naših komunistih sblajenje mladine, ker se zavedajo, da starejši človek le težko nasede njihovim vabam. Pri tem delu pa so komunisti izredno spretni in previdni; ustanovijo ti kakšno mladinsko organizacijo, a ti ne povedo da je to komunistična združba, nasprotno družstvu nalepijo tak naziv, da se bo doždevalo čisto nekaj nasprotnega.

Da je res tako, zadostuje malo primerov. Pred leti so v našem mestu ustanovili srednješolsko-visokošolsko društvo »Si-

mon Gregorčič». Kdor ne pozna tukajšnjih razmer, bo prav gotovo prepričan, da je društvo antikomunistično, ker si ne more sploh predstavljati, da bi komunisti za svoje društvo izbrali ime katerega duhovnika; mi pa predobro vemo, da je društvo v komunističnih rokah. Komunisti so se namreč namenoma odločili za ime Simona Gregorčiča, da bi tako javnosti prikriili izvirnost in pravo barvo.

Društvo je začelo takoj delovati, a kljub nazivu ni privabilo v svoje vrste naše študirajoče mladine. Zato pa so si komunisti sedaj domislili, da bi lahko pritegnili še druge ali vsaj večji del drugih z ustanovitvijo druge organizacije, ki bi bila od prve privlačnejša. In so res pred tedni ustanovili v Gorici še društvo tabornikov, ki je ne glede na naziv pomožna komunistična organizacija in kot taka vsaj posredno pripomore, da se v njej v članjena mladina vzgaja v komunističnem duhu.

Vemo, da ne bodo te naše pripombe vsem všeč, toda naša dolžnost je, da razkrinkavamo vse take in podobne načrte, s pomočjo katerih bi komunisti radi pridobili vso našo mladino.

NATEČAJ

Goriško županstvo sporoča, da je razpisan natečaj za sprejem štirih ali tudi več mestnih stražnikov. Kdor se natečaja namerava udeležiti, naj vloži prošnjo najkasneje do 15. aprila popoldne. Potrebna pojasnila lahko dobi na samem županstvu.

Zimska olimpijada in Jugoslovani

Med poročili o poteku zimske olimpijade v Squaw Walley smo Slovenci zanimali imena jugoslovanskih zastopnikov, kar nas je še posebno presenetilo, ker vemo, da šteje Jugoslavija zlasti v Sloveniji dobre in izveščane smučarje, ki bi mogli tudi na taki mednarodni manifestaciji državo več kot častno zastopati.

O stvari smo se seveda pozanimali in izvedeli smo, da so se proti udeležbi jugoslovanskega moštva izrekle same jugoslovanske športne oblasti zaradi previsokih stroškov, ki bi jih zahtevalo vzdrževanje in prevoz moštva.

Res je, da je bilo treba za letošnjo olimpijado upoštevati poleg običajnih stroškov za primerno pripravo moštva, tudi tiste za pot v Ameriko in nazaj, vendar pa, če pomislimo na vse nepotrebne in nesmiselne stroške, ki jih dela država, se nam zdi, da bi ta ne obubožala, če bi zapravila še kak milijon več za šport.

Nas zanimali, ali bodo morda, recimo, da bi hotel Tito še na kakšno potovanje po svetu, isto preprečili z izgovorom, da ni v državnih blagajnah dovolj denarja za

Tudi na Koroškem cvete „socialistična modrost“

Deželnozborske volitve na Koroškem so sicer za nami, a vseeno se nam zdi primerno, da pogledamo, kakšno stališče so do teh volitev zavzeli koroški Slovenci.

Zastopniki Narodnega sveta koroških Slovencev, ki so se sestali na širšo sejo dne 24. februarja, so po daljši razpravi o splošnem položaju narodne manjšine socialno sklenili, da prepušči volivcem, da sami odločijo o svojem stališču na volitvah s pripombo, da ni v deželi nobene politične stranke, ki bi v dežani kazala razumevanje za pravice, ki so manjšini zagotovljene v členu 7. državne pogodbe, ter za kulturne in gospodarske potrebe slovenskega prebivalstva.

Tudi Zveza naprednih slovenskih organizacij je po temeljiti proučitvi položaja ugotovila, da se na volitvah ne more priporočiti niti ena volilna skupina, toda vodstvo je glede na nevarnost krepitve desničarskih elementov sklenilo, nastopiti proti nacionalistični stranki in desničarski svobodarski stranki - tako namreč beremo v »Primorskem dnevniku« - in podpreti napredne avstrijske sile v borbi za ohranitev in krepitev vladne večine na Koroškem.

Zakaj se je Narodni svet odločil za tak sklep, je pač povsem razumljivo, ni pa mogoče odobravati stališča, ki so ga zavzeli ljudje okrog Zveze, saj so s tem pokazali, da dajejo prednost strankarskim koristim, ne pa narodnim. Se bolj čudno in neopravičljivo je njih zadržanje, če pomislimo, da so se javno izrekli za socialistično stranko, ki že petnajst let vlada na Koroškem in nosi torej vso ali vsaj večji del odgovornosti za protislovensko politiko v deželi. »Napredne« Slovenci na Koroškem poljubljajo potemtakem roko, ki jih najbolje tepe.

Zanimivo je, kar je v tej zvezi zapisala »Koroška kronika«, glasilo demokratskih koroških Slovencev, predvsem pa dejstva, ki jasno dokazujejo dosedanje zadržanje socialistične stranke v narodnostnih vprašanjih:

»Deželni svet, ki je v socialističnih rokah, ni ničesar storil proti tistim, ki so organizirali in podžigali gonjo proti Slovincem, prav posebno pa ne glede gonje proti dvojezični šoli, in tudi ni nastopil proti organizatorjem protizakonitih šolskih štrajkov.

Deželni šolski svet, ki mu načeljuje socialist, je - sklicujoč se prav na te protizakonite šolske štrajke - samolastno odpravil obvezno dvojezično šolo.

Zakon o manjšinskem šolstvu je bil sporazumno delo obeh koalicijskih strank in je mogel biti sprejet šele potem, ko so socialisti pristali na 'pravico staršev' v manjšinskih šolah, čeprav glede drugih šol to pravico še naprej odločno odklanjajo. Svoj uvodnik posvečen volitvam pa »Koroška kronika« zaključuje s tem resničnim odstavkom:

»Tako se torej te 'napredne' sile počasi kretajo', a ne po poti zblizevanja med narodi in pravičnega reševanja narodnostnega vprašanja, ampak po poti 'poskusa ilikvidacije Slovencev'. To pa se jim ne bo posrečilo, kajti taki in podobni poskusi trajajo že sto let, a Slovenci smo še vedno tu, na svoji zemlji, ker zaupamo vase in v pravico. Zato tistim, ki priporočajo take 'napredne sile', odgovarjamo, da le tele voli svojega mesarja.«

Bola mržnja do Slovanov

Vidensko združenje vojnih pohabljenec se je odzvalo povabilu jugoslovanskih bojevnikov, naj se udeležijo zborovanja, ki ga ti priredijo v Ljubljani 25. aprila. Toda iz gole mržnje do Slovanov so določili italijanski krogi zagnali vik in krik proti sprejemu povabila. Zlasti se je proti temu pokazal izvršni odbor tržaške zveze sivozelenih, ki je prišel na dan, z raznimi očitki o poizkusu politični mejo na Belo, o ugrabitvah in kraških jamah ter celo o »skrunitvi spomenika Alpincev divizije »Julia«, izvršeni v Gorici.

L'Arena di Polac od 8. t.m. kajpak zelo prijazno ponatiskuje vse te očitke in jih še po svoje komentira in soli.

Videnski in jugoslovanski bojevniki lahko na vse to odgovorijo z vprašanjem: kdo je prav za prav napadel Jugoslavijo? kdo je tam pobijal civilno ljudstvo in ga gonil v taborišča smrti; kdo je požgal domove jugoslovanskega ljudstva; kdo je grabil slovensko zemljo in si svojevolsko priključil vso ljubljansko pokrajino!...

Akademikom in slovenski javnosti?

Slovenska akademska lista »ADRIA«, ki je že lani uspešno nastopila kot skupna predstavnica goriških in tržaških akademskih organizacij je že pripravila kandidatno listo za bodoče volitve v akademski svet tržaške univerze. Poziva svoje prijatelje in somišljenike ter slovenske akademike, da se zavedajo važnosti in pomena teh volitev.

ODBOR SAL »ADRIA«

Nihče v Gorici ne ve, kdo je nekoliko pokvaril spomenik Alpincev divizije »Julia«. Kako morejo tržaški italijanski bojevnik očitati to oskrnitev jugoslovanskim bojevnikom? Morda pa vedo oni sami, kdo ga je oskrnil, samo zato, da bi motil zadevo povabila v Ljubljano in prijaznega sprejema vabila samega?!

Zakonski predlog za pokojnino hišnim gospodinjim

Minister za delo Zaccagnini je pretekli teden povedal, da je pripravil osnutek zakona za podelitev pokojnine hišnim gospodinjim.

Zavarovanje hišnih gospodinj ne bo obvezno, ampak samo prostovoljno. V poštev pridejo poročene gospodinj, katerih mož ne izvršuje odvisnega dela in ne more uživati take pokojnine, ki bi ji za primer smrti pritakala; nadalje, ožje sorodnice do četrtega kolena, ki vršijo delo hišnih gospodinj pri sorodnikih, neodvisnih delavcih, trgovcih, malih podjetnikih, izvrševalcih prostih poklicev in podobno.

Ne smejo pa biti starejše od petdeset let. Pokojnino bodo prejemale s 65. letom. V sklad bo prispevala država z znatnimi zneski od 100 milijard lir naprej.

Zavarovane gospodinj bodo seveda imele pravico do pokojnine tudi za slučaj invalidnosti.

O predlogu zakona bo seveda morala razpravljati najprvo vlada in šele nato pride pred parlament.

Štiristoletnica nizozemskih tulipanov

Priprave za proslavo 400letnice rojstva prvih tulipanov na Nizozemskem so v polnem teku. Leta 1580 se je Ghislain de Busbecq, flamski poslanik cesarja Ferdinanda I., vrnil s posebnimi misijami v Turčijo v domovino. S seboj je v svojem vozu pripeljal prve čebulice čudovite cvetlice, ki jo je v najrazličnejših barvah obdonoval po razkošnih turških vrtovih. Tako je tulipan prispel na Nizozemsko.

Nizozemci s polno pravico izkazujejo prinositeljcu tulipanov vso čast in zahvalo. Tulipan je postal za vso deželo ne samo neusahljivi vrellec veselja in barvnega razkošja, ampak tudi vir pomembnih dohodkov narodnega gospodarstva. Nekaj desetletij je bil tulipan predmet divjih spekulacij, saj so ljudje za eno samo novo čebulico plačevali do 15.000 goldinarjev, kar je takrat pomenilo zelo veliko bogastvo. Čez noč so se ustvarjala bogastva, čez noč pa se je še več imovitih ljudi sprevrglo v popolne berače.

Kar je bilo takrat izgubljenega na ljudskem imetku, je tulipan stokrat in tisočkrat poplačal. Danes prinaša izvoz tulipanih čebulic Nizozemski letno po 200 milijonov goldinarjev deviz, kar znaša skoraj 34 milijard lir. Izletniki pa, ki leto za leto obiščejo Nizozemsko, namenjajo med Haarlemom in Leidenom pustajo v deželi nadaljnjih 200 milijonov goldinarjev.

V ospredju »tulipanskega jubileja« je mednarodna vrtnarska in cvetličarska razstava v Rotterdamu z imenom »Florades«, ki bo po strokovnih ocenah največja tovrstna razstava vseh časov. Razstavna površina se razteza na zemljišču z obsegi 40 hektarjev. Odprli jo bodo 25. marca in bo trajala do 25. septembra. Ob otvoritvi bo na zemljišču cveto 1.500.000 tulipanov, narciz in hiacintov, ki jih bo kasneje zamenjalo drugo cvetoče cvetje. »Kraljevi dvorci«, ki obsega 1000 kvadratnih metrov rastlinjakov, bo nudil dom najdragocenejšim poslikam iz parkov in zasebnih vrtov evropskih knežjih hiš. Posebnost bo 3000 kv. metrov obsežen »obiljski vrt« z vsem drevjem, cvetlic in rastlin, ki jih omenja sveto pismo. Mednarodni značaj prireditve predstavlja »Vrt narodov«, kjer bodo posamezne države prikazovale vrtnarsko gradbeno umetnost.

Obsežen prostor je namenjen razstavi vrtov, kjer bo zastopanih dvajset dežel s svojimi najlepšimi eksemplari. Seveda bo tudi na tej razstavi dominiral razgledni stolp, nad sto metrov visok »Eurostolp« s stekleno revstajevico na vrhu, kjer bo lahko istočasno obedovalo 300 gostov.

Posebna senzacija pa bo posnetek zgodovinskega potovanja poslanika de Busbecqua. Dne 30. marca bo zapustila Carigrad stara nizozemska kočija s štirimi vpreženimi konji - in če bo šlo vse po sreči - kočijcija prevoza 3404 km dolgo pot v 36 dneh, tako da bo prispela v Rotterdam dne 6. maja. Smer vodi čez Balkan in bo verjetno potekala skozi Trst ali skozi Gorico na Brenner, čez Avstrijo in južno Nemčijo vzdolž Rena na Nizozemsko. Seveda bodo poskrbeli tudi za konjsko izmeno. Na vožnji bo 16 oseb, med njimi živinodržavnik, štirje kočijaži in podkovski kovač. Kočija sicer ni stara 400 let, take namreč niso mogli izkazati, ampak ima nad sto let.

Stroški za ponovitev zgodovinskega rožanja bodo znašali okrog 90.000 goldinarjev ali okrog 16 milijonov lir. To gotovo ni poceni, vendar so tulipani deželi prinesli toliko blaginje, da so potrebni denar zbrali že v nekaj dneh.

Suho življenje - dolgo življenje

Najobširnejše statistično delo na področju ljudskega zdravstva je v teh dneh objavilo 20 največjih new-yorskih zavarovalnic. Delo obsega dvajsetletne izkušnje in podatke 5 milijonov zavarovancev. Med drugim so statistični strokovnjaki raziskali odnose zavarovancev telesne teže z njihovo verjetno življenjsko dobo. Pri tem so nesporno ugotovili, da je verjet-

nost najdaljšega življenja zagotovljena izrečno suhem obeh spolov, medtem ko ljudje z nadpovprečno telesno težo umirajo znatno prej povprečno starostno dobo.

Razlike so zelo pomembne. Tako n. pr. preživijo majhni mošje s telesno višino pod 1,68 m in s težo 85 kg. samo polovico tiste življenjske dobe, ki so jo deležni ljudje z normalno težo in v istih letih. Isto velja tudi pri srednjevisokih moških od 1,70 do 1,78 m s težo 90 kg in tudi pri daljših moških s težo 100 kg. Za ženske spol veljajo podobne številke. Ljudje z nadnormalno težo umirajo predvsem na srčnih obolenjih in boleznih krvnega obtoka, na boleznih prebavil in na sladkorni bolezni.

Najdaljšo starostno dobo dosežejo pri moških majhni ljudje, ki v srednjih letih tehtajo manj kot 70 kg, ali srednjeveliki, ki tehtajo manj kot 75 kg, zelo veliki, ki pa ne tehtajo nad 80 kg. Najdaljšo starostno dobo dosežejo majhne ženske, ki ne tehtajo več kot 52 kg, srednjevelike (do 1,68m), če ne tehtajo več kot 60 kg in velike, če ne tehtajo nad 70 kg.

Se več. Isti statistični podatki dokazujejo, da nadpovprečna teža pospešuje novotvorbo, obolenja na raku, medtem ko povprečna teža zaradi pomanjkanja tolašč in ogljikovih hidratov ne podaljšuje samo življenja, temveč zavirajoče vpliva na vse vrste novotvorb. Od 100.000 normal-

no težkih zavarovancev, jih je na raku umrlo 111, pri nadnormalno težkih, jih je 143 in pri tistih s 15 odstotno pomanjkljivo težo je 95, kar pomeni, da je umrljivost pri nadnormalno težkih za 50 odst. večja od podnormalno težkih zavarovancev.

Po teh ugotovitvah, ki so si utirle pot v javnost prav v pustnem času, so se nakupni shujševalnih pripomočkov v Združenih državah potrojili. Za argument pa so zgrabili tudi modni diktatorji, slatinske in blatne toplice ter drugi. In vendar so zavarovalnice s svojimi izsledki odkrile samo staro modrost.

SLOVENSKA PROSVETNA MATICA

RAZPISUJE

Mladinski literarni natečaj

Najboljša dela v vezani ali nevezani besedi bodo objavljena v literarni prilogi »Demokracije« UTRIP.

Prispevke je poslati najkasneje DO 31. MARCA 1960 v tiskarno »Adria«, ul. S. Anastasio 1-c - Trst. Poseben odbor bo razdelil nagrade in sicer: prva nagrada 3000 lir; druga nagrada 2000 lir, tretja 1000 lir, četrta in nadaljnje pa v obliki knjižnega daru. Tudi ostale sodelovalce prosimo, da nam pošljejo gradivo in oglašje pravočasno.

Odbor SPM

Prezimovališča naših selivk

Ptice se selijo, odkar jih je narava postavila v svet. Pred sto milijoni let, v kredni dobi, so se spretale tudi po naši zemlji galebom podobni plovci. Naše današnje ptice, tako sodijo učenjaki, pa so se razvile pred šest ali sedem milijoni let.

Polarna območja naše zemlje so v poletnih mesecih že od nekdaj nudila številnim pticam življenjske možnosti. Pozimi seveda ptice niso mogle ostajati v teh krajih in so se morale seliti. Tudi v zmernem pasu večina naših žužkojedihih ptic ni našla v mrzlih mesecih zadostne hrane in je morala s trebuhom za kruhom. Če si predstavljamo, da se te selitve ponavljajo že na milijone let, nam ne bo težko razumeti, da so enkrat do dobrega izvožene smeri postale podedovana lastnost. Ptice se usmerjajo proti prezimovališčem, ki jim nudijo najzanesljivejši obstanek in se istočasno porazdelijo po ogromnih področjih, da je na ta način poskrbljeno za vse številne kljune. Tako imajo posamezne vrste svoja lastna prezimovališča. Spomladi pa se zagotovo vračajo v svoja vališča.

Katere so tiste gonilne sile, ki poganjajo našo perjad v tujino in od tam spet domov, tega znanost z vso gotovostjo še vedno ni dognala. Svetlobni vplivi, delovanje čitnih žlez, stimulacija organizma s pomočjo hipofize, možganskega priveska, hormoni in spolne žleze, vse to so učenjaki pritegnili v svoje raziskave. Selitvene smeri in selitveni časi pa so odvisni od različnih dejel in tudi od vremena, prav tako pa tudi od podedovanih smeri. Te so pri sleherni vrsti drugačne, in raziskovanja ptičjih preseljevanj zasledujejo prav te razlike. Preveč togo si ptičjih smeri seveda ne smemo predstavljati, vremenske spremembe, podnebne razlike povzročajo večje ali manjše odlo-

Kako v posameznostih deluje smisel za orientacijo, je še neznan. Zemljepis za ptice ne prihaja v poštev, ptice pevke, ki potujejo ponoči, se ne morejo učinkovito zanašati na določena zemeljska znamenja. Ptice na slepo letijo svojemu cilju nasproti. Da pa najdejo spomladi pot domov, to je nekaj čudovitega. Kako pa se jeseni usmerjajo proti deželam, ki jim jamčijo življenjske pogoje in ki jih še

nikoli niso videli ter je za doseg te dežel potrebnih na tisoče in tisoče kilometrov, to je skrivnost, ki presega vse človeške sposobnosti.

Tudi ptičja vališča niso togo omejena, ampak se premikajo tudi še danes. Vzhodnoevropski slavci so se pomaknili v zadnjem času bolj proti severu, medtem ko so se naši slavci po severnih območjih potegnili bolj proti jugu. Tudi po prezimovališčih v Afriki sta si oba slavca izbrala lastna območja. Naš slavci prezimujejo v Zahodni in Osrednji Afriki, njegov vzhodni tovariš pa v Vzhodni Afriki. Več kot polovico leta preživljajo naši slavci v Afriki. Rjava taščica in rjava redečepka prezimujeta po stepah in grmčevju Vzhodne Afrike. Naša domača lastovica prezimuje v Belgijskem Kongu, angleške lastovice pa v Južni Afriki. Zanimivo je, da lastovice tem globlje prodirajo proti Južni Afriki, čim severneje ležijo njihova vališča v Evropi. Prezimovanje ni pravilna označba, saj v teh krajih ptice ne poznajo. Lastovica živi v neprestanem poletju, španske lastovice se selijo v Severno Afriko in se vračajo domov že meseca februarja. Egiptovske lastovice pa se v splošnem sploh ne selijo. Tako je enosmerna pot skandinavskih lastovic dolga do 7000 km, španskih komaj nekaj sto km. Severni valilci preletajo južne. Tudi pri hudournikih je tako. K nam se vračajo sredi aprila, na Finsko šele 20. maja.

Muholovec prezimuje tako v Gornji Gvineji kot v Vzhodni Afriki. Ptičarji potujejo v tropsko in južno Afriko. Penice dosežejo Kongo in celo Natal. Trsniki strnadi obiskujejo vzhodnoafriška jezera.

Kukavica, ki nas zapuša meseca avgusta, doseže svoje prezimovališče v Keniji, Belgijskem Kongu in Južni Afriki novembra in decembra. Kukavice so mesece dolgo na poti in ostajajo v prezimovališču komaj dva do tri mesece. Pravilno prezimovališče in mislimo s tem samo na eno značilnost zime, ki spremlja naše selivke na pot, to je na prenehanje razmnoževalnega nagona.

Na gornjem Nilu najdemo zbrane vse evropske žerjave. Družbo jim delajo številni bekasini, deževniki, prodniki, žličniki - race in race sulicarke. Lesni sokoli

Ko so v milanskem kinu »Capitol« prvič predvajali film »La dolce vita«, so se novofašisti, ki radi diskutirajo s pestmi in brcami, prerinili do režiserja Fellinija in ga junako - kot se fašistom spodobi - opljuvali.

Vsa Italija razpravlja, piše in govori o novem filmu. Zakaj toliko hrupa o filmu, ki ga je kritika označila kot najzanimivejše in najvažnejše filmsko delo v zadnjih letih? Celo kardinal Siri, ki so mu ga predvajali v oceno, ga je označil kot absolutno pozitivno delo, ki bi si ga moral slehernik ogledati.

Na eni strani je torej film izzval politične proteste razjarjenih fašistov, na drugi strani politična pritrdjenja cerkvenih krogov in tudi komunistične partije. Zakaj se to dogaja pri filmu, ki niti z eno samo besedo ne posega v politiko? Vzrok bo v tem, da je Fellini zadel točko, ki je pri slehernemu sodobniku ranljiva: samotarstvo, malkontentstvo z rahlim kompleksom manjvrednosti in predvsem ničnost človeka v današnji moderni družbi.

Tri ure se vrstijo scene, ki so zunanje povezane z eno samo figuro, katere bistvo in pomen prihajata tako jasno do izraza, da razmišljajoči gledalec kaj kmalu odkrije skupni imenovalec, ki nasproti tega filma kuje v eno samo nedvoumno opozorilo. Italijanski nacionalistom gotovo ni treba, da se sedaj po tolikih ponizanjih, ki so jih v preteklosti povzročili Italiji, potegujejo za čast svoje domovine: bolezen, ki jo z rimskimi simptomi odkriva film, ni nobena predprava krogov iz ulice Veneto, ki popivajo in se klofotajo po nočnih lokalih, uganjajo erotični spiritizem in orgije, ampak je to splošno mednarodno trpljenje družbe na tej in na oni strani železne zaves, ki bi se na zunaj rada otresla strahot svetovne vojne, ne da bi te strahote premagala v svoji notranjosti.

Fellini ne kritizira in tudi ne moralizira. To njegovo načelo, ki se ga je dosledno držal, prihaja v literaturi le redko do veljave, v filmu pa sploh ne. Fellini ne sodi, ampak odkriva. In prav v tem prikazovanju leži ljubezen, simpatija in finesa pesnika, ki tudi v mraku, celo sredi greha ujame srčne utripe tam, kjer bi jih nihče ne pričakoval.

Glavna osebnost filma je Marcello, časnikar s pisateljskimi ambicijami, ki pa jih ne more uveljaviti, ker ga poklic ne-nehno goni za dogodki. Nima srca za pregreho in niti moči, da bi se izognil skušnjavi. Tipični sodobnik. Že prva scena ga prikazuje, kako se iz helikopterja zamažni, da bi se sporazumel s kopajočo se lepotic. Nesporazumevanje je sploh ena izmed vodilnih misli filma. Tu je ljubica, s katero ne more govoriti, ker misli samo na greh in jedačo; nato mlada nekoliko iztrjena patricijka, ki bi ga rada imela, pa ji ga odnese neukrotljiva čutnost; tu je oče nesposoben za vsak razgovor, ker vidi v lastnem sinu samo pot k izgubljenemu veselju mladosti - in tu je tragična figura »razumnika«, ki bi rad pomagal, če bi tudi sam ne obupal nad svetom.

Vmes pa je še polno akterjev: mračni

Prvomajski izlet SDD

Sporočamo javnosti, da bo SDD privedel tudi letos svoj tradicionalni prvomajski izlet.

V prihodnji številki bo objavljen kraj in program.

ODBOR

obiskovalci nočnih lokalov, ostanki aristokracije, ki iz samega dolgočasje prirejajo črne mase, zjutraj pa na babičinih mig obiskujejo službo božjo; množice praznovancev, ki iz same gorečnosti nori; kot refren fotoreporterji, ki se kot jastrebi pojavljajo povsod tam, kjer se razgalja usoda, tragedija ali pa tudi samo kosček ženske golote.

Marcello se giblje deloma po svoji volji, deloma proti njej skozi kaos, skozi praznoto, ki pod pisanim površjem sladkega življenja dolgočasno zeha. Zaveda se, da je prešibak, da bi se predručal in še manj, da bi predrugačil svet, v katerem živi.

V jutranji sivini se vlačijo ti zmedenci ob morskem obrežju in opazujejo, kako ribiči vlačijo iz vode pošastno ribo. »Nas ogleduje«, pravi ena izmed ponočnjakinj. To je vse. Nato se vračajo nazaj v svet brezdeležja, v katerem je telesni stik edini življenjski smisel. Z one strani zaliva kliče Paola, edina poštna figura v tej grešni množici, ali Marcello je ne razume. Tako konča film z vprašajočim, smehljajočim pogledom nedolžnih oči.

POD ČRTO

IVAN PREGELJ

Za domovino, za edino

Bila je zgodnja pomladna noč, prečudno polna zagonetne pesmi, podobne zadržani sili mlade zemlje in vretju mladih sokov, ki so se budili v zrnu in brstju. Bila je živa noč v živem polju med škofijami v Loki, Crngrobom, Prašami in Krajem. Kakor so v davnini oznanili in preprokali, se je moralo zgoditi: na naši zemlji ni bilo več našega človeka. Zadnji slovenski pevec je bil bruhnil zadnjo kapljico svoje črne krvi. Zato so morali vstati iz grobov, ki so bili davno legli poživati, da bi bila dopolnjena bridka epopeja slovenske žalosti. Bila je zadnja molitev zadnjega slovenskega pevca, ki je odprla grobove. Zadnja molitev zadnjega pevca pa je bila:

»Zdrava, mati Bolest, družica naša verna, zdrava! Zdrava, siva dojilja naših mladih let, zdrava, trpka prijateljica naših moških skrbi! Blagoslovljeno bodi tvoje ime!»

Iz te megle so se zgoščale v polje beže sence in so bile živa bitja, strašni norari, skrivnostni zarotniki, otroci enajst stoletij, seme tisočletih gomil. Stali so v zboru in mrakovih, velika srenja svenikov, en sam veliki križev pot slovenske ljubezni, strašno bridke litanije sladkih imen: Primož, Adam, Jurij; Tomaž, Marka, Matevž; Balant, Ziga, Jernej; France, Matija, Vrban iz Koroske; Janez iz Mengša, Janez iz Bohinja, Janez Umet-

nik; Simon iz Praš, Simon iz Vrsnega; Emil Leon in Gorazd, Siljuška in Smiljanč, Sardenko in Elizabeta...

France Levstik, ki je vstal med prvimi, je povedal: »Se prava nalašč sem gledal, ali bo vstal. Pa ni hotel in sem ga poklical. Pa je zagodrnjal, da hoče spati.»

»Kdo pa? Kdo pa?« je vprašal Jože iz Laše.

»Oče Slovenije,« je odgovoril jezni skriptor.

»Slovenija je umrla,« je menil časnikar Jože Jurčič. »Srca je tako mehkega, da ne more k pogrebni slovesnosti svoje hčere.«

Matija Cop iz Zirovnice je opozoril Ribičevega Franceta Prešerna na dva moža, dva obraza, kakor da nista zrasla iz slovenskih mater, plemska: Medved in Finčgar.

Bolno je zgalbel Veliki glavo, stegnil roke in pokazal na Otona in vprašal: »Kako ga pišejo po smrti, z Z ali Z?«

»Sploh ga ne pišejo več,« je odgovoril Matija. »Kaj si pozabil, čemu smo vstali?«

»Leziva nazaj, Matija,« je vzdihnil France bridko.

»Preden zapoje petelin, bova legla,« je odgovoril Matija.

»Za vedno,«

»Za vedno,«

»Za vedno,«

Pa je vstal Dežman Prilagodnik: »Slovenije ni več. Nikoli več ne bo živela. Pustite jo v grobu! Le še poedinci so mu ugovarjali:

»Ne obupujmo, dokler naša pesem živi.«

»Ne živi več, gospod Simon od Sonce.«

»Dokler naši Gorjanci bajajo.«

»Molče, gospod profesor Janez.«

»Dokler Triglav grmi.«

»Minilo, je minilo, gospod iz Krškega.«

»Vsaj v molitvi še živimo.«

»Ne molijo več, prečastiti gospod Anton Martin.«

»Pa vsaj kolnejo še.«

»Pa ne po kranjsko, gospodje bohemci.«

»Beštja,« je planil rdečelčni Evangelist. »Od kod si se vzel, skovir? Nikoli ne bodo Slovenci tako izumrli, da bi jih za list taroka ne zbral.«

»Spolnilo se je,« je golčal gospod Prilagodnik, »niti za igro taroka jih ne najdete več.«

»Vsaj ena slovenska mati še živi,« je trpel v nejasnem in hripav od razburjenja blagovestnik. Prilagodnik je onemel, zlokobni žar njegove osebe je splahnil.

»Živi, eno materino slovensko srce še živi. V tem enemu srcu je prostora dovolj za vso ljubezen in vso bolest tisočletih rodov.«

Veliki Jovan se je znova zbudil v zanosnost: »Hrast se omaje in hrib, zvestoba Slovenca ne gane.«

Brezmejna ginjenost je objela vso družbo. Mlademu, neznanemu človeku so se zaiskrile oči. Kakor razposajeno otroče je vzkliknil z otroškim glasom: »Za domovino, za edino, kri prelijmo zanjo!«

Množice so se ozrle po njem in ga spoznale. Ob Soči je prelil kri. Nekaj ur pred smrtjo je bil občutil svojo prvo pesem. S krvjo jo je blagoslovil in vzel s seboj v grob. France iz Vrbe je stegnil roko: »Naš najmlajši, največji... Njegova veljaja... Za domovino... kri in življenje...«

Glas mu je trgal ginjenost.

»Kri in življenje,« je pela velika srenja.

»Kri in življenje,« je pel veliki srenja.

»Kri in življenje,« je pel veliki srenja.

»Kri in življenje,« je pel veliki srenja.

»Kri in življenje,« je pel veliki srenja.

»Kri in življenje,« je pel veliki srenja.

»Kri in življenje,« je pel veliki srenja.

»Kri in življenje,« je pel veliki srenja.

»Kri in življenje,« je pel veliki srenja.

»Kri in življenje,« je pel veliki srenja.

vse polje, kakor da ga je pokrila krvava rosa. Mlado pastirčje, edine slovenske matere dete, je stopilo v polje, se začudilo in zapelo: »Izidor ovčice pasel...«

Leta tečejo, nič ne rečejo...

Sedela sta si nasproti, vsak ob svojem okenskem sedelu. V začetku je bila sama z zakopano glavo v plašč. Zaspano je kimala, dokler ni vstopil v kupe in in resno dejal: »Smem prositi in jo s tem opozoril, naj odmakne noge z nasproti ležeče klopi. Njegovega prihoda ni opazila, zato ji je bilo neprijetno, da jo je zasledil v taki drži. Zakrila je obraz še globlje v plašč in poskušala ponovno zadremati.

Ra-ta-ta, ra-ta-ta je udrihal vlak. Smem prositi, smem prositi. Ljubljanska govorica. Nekoliko hripav glas, glas kot... Nadomda se je zavedla, da je ta glas že silala, ga poslušala nekoč, že zelo davno. Prislunila je glasu z naporom, da bi predla megleno steno vseh teh preteklih let, da bi izluščila iz spomina človeka, ki je takrat govoril s takim glasom. V spomin se ji je vtihotal siv plašč, mahajoča desnica, ki je objemala debelo aktovko. Postava se je bližala iz poslopja nekdanje realke čez cesto proti Deželnemu dvorcu.

»To je vendar Stanga,« je porogljivo pripomnila prijateljica, »točen pa je kot zidarji.«

Stanga! Bogve kdaj in zakaj se ga je prijel ta nadimek. Čeprav si je glavo razbijala z zagonetko, jo je spomin pušal na cedilu. Niti kako se Stanga piše se ni mogla domisliti.

Previdno je odrinila plašč in skozi špranjo ogledovala svoj vis-a-vis. Bil je rdečelčni, obilen gospod z okroglo strlečim trebuhom Izza ovratnika mu je kipeval dvojna brada. V mislih je tipala po njegovem obrazu, po sledovih suhe Stange. Nos z rahlo ploščadjo na konci bi bil kaj lahko last Stange. In oči: modre, desno nekoliko priprto.

Vrata so se odrinila. Vstopil je sprevednik za pregled vozovnic.

»Ali imam zvezo v Zidanem mostu...« je spraševala dama.

Debeluhar na nasprotnem okenskem sedelu je prislunil.

»Ali imam zvezo v Zidanem mostu...«

Nekam znano je zvenel glas z ljubljansko barvitostjo, takt iz neke že davno pozabljen pesmi. Tital je po spominu. Pa se mu je oglasilo zatejano hehetanje.

Dve temni kiti sta narahlo poskakovali na bokov - in tedaj je prišla dila čez cesto, s knjigami in zvezki pod roko, mod oboke dvorca, kjer jo je čakal. V sedmo je pohaial takrat, ona pa je imela šestnajst let - to je bilo v Zidanem mostu. Pesmico i je spesnil: Pšenčica z zlatim cofom... in podobne bedarije.

Prijetno bi bilo, če bi jo spet srečal in še enkrat navezal kot takrat. En sam glas pa še ne ustvarja Vide. Ta raztegnjena dama s tankimi lasmi in elastično nogavico, z usti, ki razodevajo eno samo zagrenjenost... Tako se človek vendar ne more spremeniti. In če bi tudi bila, bi ga gotovo spoznala. Ne, poklicala bi ga...

Dama se je spet zavila v svoj plašč. Pomota, saj je to takoj uganila. Stanga bi jo bil gotovo takoj spoznal. Saj vendar ni mogoče, da bi se tako zelo spremenila...

Popotnica na pot v Beograd

Izpraševanje vesti tistim, ki iščejo tisto pravico, ki jo drugim odrekajo

V dneh 8. in 9. t.m. je delegacija koroskih Slovencev predložila merodajnim oblastem na Dunaju naslednje zahteve: 1. Ureditve šolskega vprašanja, ki je z manjšinskimi zakonom neurejeno. 2. Zahteve po kulturnem pospeševanju. 3. Uresničitev jezikovne enakopravnosti, ki še vedno ni uveljavljena. 4. Pospeševanje gospodarskih in socialnih potreb slovenske manjšine. 5. Povračilo škode, ki je bila prizadejana slovenski skupnosti na južnem Koroskem zaradi raznarodovalne politike. 6. Zakonite ukrepe proti narodnostni mržnji.

Zunanji minister Kreisky in njegov pomočnik Gschntner sta v svojih izjavah zanikala obstoj povezanosti med južno Tirolsko in južno Korosko, češ da v nasprotju z južnimi Tirolci, koroski Slovenci ne živijo strnjeno na določenem področju, marveč, da so pomešani z nemškimi prebivalstvom. Zastopniki koroskih Slovencev pa so na tiskovni konferenci na Dunaju dne 8. t.m. pred številnimi domačimi in tujimi časnikarji ugotovili, da živijo koroski Slovenci slej ko prej na strnjemem področju. Razlika med južno Tirolsko in južno Korosko je le v tem, da traja raznarodovanje na Tirolskem komaj 40 let, na južnem Koroskem pa se izvaja s tipično nemško dinamiko že nad 100 let.

Avstrijski zunanji minister Kreisky in njegov pomočnik Gschntner bosta danes ali jutri dopotovala v Beograd. Pred tem sta obiskala že razne evropske prestolnice. Za to priložnost dviga ves slovenski demokratični tisk ponovno svoj glas, zlasti še spričo grobih netočnosti obeh avstrijskih uradnih zastopnikov. V ognju svojih polemik tiskarjev je g. Gschntner dejal, da štiti južnotirolsko nemško manjšino De Gasperi-Gruberjeva mednarodna pogodba, medtem ko za tako obvezno zaščito slovenske in hrvatske manjšine v Avstriji take pogodbe ni. To je zares odličen strokovnjak za zunanje politične vprašanja, ki pozablja, da je bila pred petimi leti podpisana avstrijska državna pogodba z neprimerno učinkovitejšo mednarodno veljavnostjo kot pa je dogovor De Gasperi-Gruber, ker obvezuje avstrijsko državno pogodbo tako zahodne kot vzhodne velesile.

Pred časom je »Demokracija« nastela glavna določila De Gasperi-Gruberjevega dogovora in ugotovila, da je pretežni del teh določil na južnem Tirolskem uveljavljen, medtem ko ostaja vprašanje Bencenke pokrajine sporno. Prav to vprašanje je tudi glavni kamen splošne avstrijsko-italijanskega spora.

KAKO JE Z DOLOCILI AVSTRIJSKE DRZAVNE POGODBE?

§ 1. člena 7 državne pogodbe pravi: »Avstrijski državljani slovenske in hrvatske manjšine na Koroskem, Gradiščanskem in Stajerskem uživajo iste pravice pod enakimi pogoji, kakor ostali avstrijski državljani, vključno pravico do lastnih organizacij, zborovanj in tiska v svojem jeziku.«

Avstrijski državljani slovenske in hrvatske manjšine teh pravic ne uživajo. Na Stajerskem obstoja Slovencev Avstriji sploh ne priznajo.

§ 2. pravi: »Avstrijski državljani slovenske in hrvatske manjšine na Koroskem, Gradiščanskem in Stajerskem imajo pravico do osnovnega pouka v slovenskem ali hrvatskem jeziku in do sorazmernega števila lastnih srednjih šol; v tej zvezi bodo šolski načrti pregledani, in ustanovljen bo oddelk šolske nadzorne oblasti za slovenske in hrvatske šole.«

Predsednik Narodnega sveta, dr. Valentin Inzko, ugotavlja v tem vprašanju tole: »Dokler je obstajala dvojezična šola v vseh občinah dvojezičnega ozemlja, je bila ta pravica v osnovnih šolah za slovenske govoreče otroke zagotovljena. Ta šolska ureditev se je v teku let obnesla in smo bili koroski Slovenci z njo zadovoljni.« Oblast pa je kapitulirala pred nacističnimi krogi in tako ureditev proti duhu in črki državne pogodbe odpravila. Ti isti nacistični krogi zahtevajo sedaj glasovanje o tem, kdo je na Koroskem slovenec in kdo ni. Dr. Inzko je dejal: »Nikoli nismo priznali krivičnega šolskega zakona z dne 19. marca 1959 in ga tako dolgo ne bomo, dokler ne bo upošteval upravičenih želja slovenske manjšine na Koroskem. Znano je, da precejšen del slovenskih staršev ne pošilja svojih otrok slovenskemu pouku zaradi političnega in gospodarskega pritiska.«

Člen 7 državne pogodbe predvideva tudi poseben šolski oddelk za manjšinsko šolstvo. Tega oddelka še danes ni in tudi ne slovenskega šolskega nadzornika. Se do danes ni izšel učni načrt za poučevanje slovenščine na ljudskih šolah, kaj šele, da bi kdo sploh nadzoroval, ali se slovenščina poučuje na dvojezičnih šolah in v kakšnem obsegu. Z odlokom prosvetnega ministrstva se na učiteljske ne sprejema določeno število dijakov z znanjem slovenščine. Učiteljski naraščaj se prepušča goli slučajnosti. Tako so razen slovenske gimnazije vsa ostala določila § 2 čl. 7 drž. pogodbe nerešena ali rešena z očitno raznarodovalno tendenco.

§ 3 pravi: »V upravnih in sodnih okrajih Koroske, Gradiščanske in Stajerske s slovenskim, hrvatskim ali mešanim prebivalstvom, je slovenski ali hrvatski jezik dopuščan kot uradni jezik dodatno k nemškemu. V takih okrajih bodo označbe in napisi topografskega značaja prav tako v slovenščini ali hrvaščini kot v nemščini.«

Dr. Inzko ugotavlja: »Vprašam vas, dragi rojaki, pri katerem občinskem uradu, ali na kateri orožniški postaji moremo koroski Slovenci oddati kakšno prošnjo, napisano v slovenskem jeziku? Od kate-

rega uradnika, ki želi biti nastavljen na našem ozemlju, se zahteva znanje slovenskega jezika? Na uradih po slovenski zemlji, ki jih vzdržujejo tudi Slovenci ne sliši ene same slovenske besede. To je »Unterwanderung«, resnično spodpiranje, o katerem se toliko piše in govori, vendar ne s slovenske, ampak nemške strani. To spodpiranje, ki mu pravijo »Drang na Sueden« je na Koroskem totalno, o čemer se na južnem Tirolskem resno ne more trditi.

§ 3 predvideva dvojezične napise. Teh vidimo na Koroskem bore malo. In še za te ni poskrbela oblast, odgovorna pa je, da so mnogi taki napisi izginili kar čez noč. Niti za eno samo občino ni avstrijska oblast predpisala dvojezičnih napisov kot ji to nalaga državna pogodba.

§ 4: »Avstrijski državljani slovenske ali hrvatske manjšine na Koroskem, Gradiščanskem in Stajerskem so udeleženi v kulturnih, upravnih in sodnih ustanovah v teh pokrajinah pod enakimi pogoji kot avstrijski državljani nemške narodnosti.« O tem odločilo ni na vsem ozemlju niti sledu.

§ 5: Dejavnost organizacij, ki stremijo za tem, da odvzamejo slovenskemu ali hrvatskemu prebivalstvu njegov značaj in pravice kot manjšini, se mora prepovedati.«

Niti sledu tudi o tem določilo, nasprotno nacistične organizacije so organizirale stavke proti slovenski šoli, hujskajo proti slovenski manjšini, z vso odkritostjo in

nesramostjo pritiskajo na slovenskega človeka z groznjami, če bi se izrekal za pripadnika slovenske narodnosti. Vse to z vednostjo in v gotovih primerih celo s podporo državnih in deželnih oblasti.

V Beogradu bodo torej imeli dovolj grdiva za razpravljanje. Kako se bodo pri teh življenjskih vprašanjih slovenske in hrvatske manjšine v Avstriji obnašali pa bo povedala bodočnost. Evropski državni, ki sta jih Kreisky in Gschntner obiskala, so dokazali, da so o teh vprašanjih dobro obveščeni, zato so bili tudi uspehi obeh potnikov v teh vprašanjih dosedaj pravici in resnici primerni. Upamo in želimo, da Beograd ni slabše obveščen od Londona, Pariza ali Varšave.

Spodpiranje v nabrežinski občini

Ob zadnjih volitvah so v devinsko-nabrežinski občini nasteli 3578 volilnih upravičencev. Letos pa jih je bilo že 4181. Ne morda zaradi povečanja števila rojstev, ampak zaradi sistematičnega doseganja istrskih beguncev. Ali je ali ni tako izpodpiranje domačinov - spreminjanje etniškega značaja največje slovenske občine na Tržaškem? Ali je tako postopoma v skladu z določili londonskega sporazuma? Tu ne gre za prostovoljno in svobodno premikanje posameznikov, ampak za pravo invazijo.

NEKAJ BESED O POMOLU VII

Ukrepi rimske birokracije glede tržaških vprašanj so zares nevzdržljivi: človek bi dejal, da jih kujejo samo zato, da širijo nezadovoljstvo med Tržičani. Vemo, da je to absurd, dejstva pa so taka, da si je težko misliti kaj drugega.

Zadnji tak primer je n. pr. ukrep, s katerim so zaupali gradnjo pomola VII. ne-tržaškemu podjetju. Vest je vzbudila v Trstu razočaranje, ki se družil z ogorčenjem in ki gotovo ni neupravičeno. Trst plačuje davke, a javna dela, posebno obsejna javna dela, ki se financirajo s tem denarjem, odhajajo pretežno v roke nekrajnjih podjetij. Izgovori, da se taka dela oddajajo na osnovi natečaja, ki jih predpisuje zakon, lahko tolžijo birokratsko vest, ne pa Tržičanov, ki živimo v mestu s konstantno gospodarsko krizo.

To dejansko stanje bi moral Rim razumeti in po potrebi tudi zakon prilagoditi temu stanju. Na žalost ni več pomoči za dela pri pomolu št. VII. Tržičani pa s poudarkom zahtevajo, da podobna praksa končno preneha.

Na vsak način zahtevamo od tukajšnjih oblasti, da izpolnjuje zaposlitev domačih delavcev. To ni zgolj ekonomsko zahteva, ampak socialna nujnost, preko katere in proti kateri ni mogoče. Trst ima pravico do take zahteve, in Rim mora razumeti, da ne kaže poganjati nezadovoljstva preko določene meje.

Skupina nezaposlenih delavcev

MISLI V LETU BEGUNCEV

BREZDOMCI

Eden izmed sedemdesetih milijonov.

Od Trsta do Sydneya je znan; povsod ga najdemo. Prav tako je obleden kot ti, pa ga vendar spoznaš na prvi pogled. V njegovem pogledu, v potezah obraza leži nekaj, kar ga izdaja. Se preden je odprl usta, veš, da govori s tujim naglasom. Ne govori tako kot tuji izletniki, ampak kot brezdomec, pregnanec.

Povsod je doma in povsod je le tujec. Je internacionalen in obenem tako prirejen na domačo grundo, kot nihče razen njega. Ponekod ga trpijo, nikjer pa ga ne ljubijo.

Je brezdomec. Če ga sprašuješ po njegovem potnem listu, bo dolgo stikal po žepih; počasi bo knjižico izvelkel, kot bi ga bilo strah, jo bo položil v tvoje roke. Ves živčen stoji poleg tebe, ko s kritičnim pogledom listiš po njegovem begunskem potnem listu in iščeš potrebni vizum. Povsod mu je namreč potreben vizum; so mu potrebni pečati, fotografije, prstni odtisi; kot zločinca. Začuden je in ti je hvaležen, če ga ne trpinčiš z nepotrebnimi spraševanji. Se bolj boječ in plašljiv postaja, ko raziskuje po obrazih sopotnikov, ali so njegovo izkoreninjenost opazili ali ne.

Rad zahaja v lokale s samopostrežbo. Tam si lahko izbere svojo kavo, ne da bi si moral beliti glavo, ali je beseda moškega ali ženskega spola. Rad plačuje z debelim denarjem, da bi ti dokazal, da ni tako reven, kot izgleda.

Ce sedi z njim pri isti gostilniški mizi, bo rad plačal ves zapitek. Prvič iz hvaležnosti, drugič zato, ker ti želi dokazati, da ceni poleg denarja še druge vrednote. V splošnem pa ne ume upravljanje z denarjem. Že tolikokrat je vse izgubil, že tolikokrat je moral izhajati brez denarja, da smatra sleherni dan, ko ima nekaj denarja v žepu, za dar božji.

Ce ga sprašuješ po civilnem stanju, zardi. Ne ve, kaj bi odgovoril. Sam si s tem ni na jasnem. Poročen je in vendar tudi ne. Živeti mora ločen od svoje družine, čeprav ni tega sam prav nič kriv. Ni ločen, ni udovec in niti samec. Je brezdomec.

Rad ti razkazuje fotografijo svoje žene in pri tem se niti ne zaveda, da vara samega sebe. Mlada žena ima namreč ljubimca in otroci se ga spominjajo samo, ko pošlje paket.

Iz navade in zapuščenosti ima ljubico. Zivi celo v konkubinatu. Tako je teoretično izločen iz cerkve prav tako kot iz človeške skupnosti.

Je brezdomec. Njegovo mesto je zunaj pred vrati.

Ganjen je, če ga povabiš v svojo hišo. Užalji pa ga, če ga razkazuješ kot eksotično žival. Boji se materinskega sočustvovanja, ki mu ga tvoja žena odkriva iz golega človeškega usmiljenja; zaveda se kam tako čustvovanje vodi.

Išče ljubezni, vendar ostaja v vsaki njegovi ljubezni trpkost usidrina.

Ce ravnaš z njim kot z enakopravnim državljanom in mu stalno in nenehno ne zagotavljaš, da imaš kot domačin vse pravice, ki jih on nima, te bo spoštoval. Saj se vsega tega sam zaveda, zato ne želi tega stalno poslušati. Tako bo postal tvoj prijatelj, pripravljen zate žrtvovati tudi svoje življenje.

Na delovnem uradu je sramežljiv, saj je že v naprej prepričan, da zanj ni dela, če pa je, je najslabše.

Je sentimental. Če slučajno sliši narodno pesem svoje domovine, se razjoče. Ce se to dogaja v gostilni, se bo napiil. Tak je lahko zelo hud. Spomini mu odpirajo naravno zaceljene rane in povsod vidi samo kri. V takih primerih mu komunistični tisk posveča kar precej svojega dragocenega prostora. Posebno ga sovražijo nekdanji - brezdomci, kot sovražijo sploh svojo preteklost.

Rad je ponosen, da bi s tem zakril svoje komplekske. Rad bi si dopovedal, da je prav toliko vreden kot domačin.

Na vernih duš dan roma k Sv. Ani, in na tuj, zapuščen grob odlaga šopek krizantem. Njemu so namreč tudi mrtvece ukradli.

Za božične praznike se napije zato, ker leži njegov osebnostni mikropokan neke na oni strani železne zaveske.

Največkrat ravna z njim kot s polčlovekom. Ob takih trenutkih je ves bolan. Izkoreninjenec je, sam sredi človeške skupnosti. Vsi psihiatri tega sveta mu ne morejo pomagati; domača zemlja se mu je pod nogami pogreznila.

On je vprašaj in klicaj obenem. Je kreacija naših dni in sramota prosvitljene dobe.

Rešili smo ga, pred tem pa smo ga s svojo brezbriznostjo pognali z lastne zemlje.

Je gonjač in preganjenec. Je zdrav in je bolan. Je večno protislovje: brezdomec.

Dogodki doma

SEJA GLAVNEGA ODBORA SDZ bo v nedeljo, 27. marca ob 10 uri v ul. Machiavelli 22-II

NOVA TVORNICNA V NABREŽINI. Občinski svet v Nabrežini je pred kratkim razpravljal o prošnji tržaškega industrijalca Maria Persinija za odkup zemljišča, kjer bi zgradil tvornico pločevin. Občinski svet je pooblastil odbor za sklenitev pogodbe. V tvornici bo zaposlenih okrog 50 delavcev.

NAGRADE KMETIJSKEGA NADZORNIŠTVA. Pri zadnjem nagradnem natečaju za izboljšanje gospodarskih pogojev so se zopet odlično izkazali slovenski okoliški kmetovalci. Razdeljenih je bilo precej nagrad v skupnem znesku 500000 litr. Vsem nagradencem, med katerimi so številni naši prijatelji, iskreno čestitamo!

RAZLASTITVE NA SPODNJEM BEGU so vznemirile mnoge posestnike zaradi zelo nizko odmerjenih odškodnin. Pri zadetih svetujemo, da ne nasledajo raznim posredovalcem, ampak da se za nasvete obračajo na zaupanja vredne in dobro znane večake.

PRIREDITVE SPM. V nedeljo 6. marca dopoldne je govoril v društveni dvorani prof. Vinko Beličič in zbranim poslušalcem odkril lik pokojnega pisatelja prof. Ivana Preglja. To je bila gotovo najboljša in najemljivejša podoba primorskega pesnika, kar jih je izšlo ob njegovi smrti.

V torek 22. t.m. ob 20.15 pa bo predaval ing. dr. Boris Sancin o »Tridesetletni veliki krizi«. V sredo 16. t.m. bo ob 20.30 filmski večer z barvnimi filmi iz Bliznjega in Srednjega vzhoda. — Dne 29. t.m. ob 20.30 bo govoril un. prof. Urbani o črnogorskem pesniku Petru Petroviču Njegošu. — V soboto, 2. aprila ob 20.15 bo koncert narodne in umetne glasbe. — Sredi aprila pa koncertna proslava velikega skladatelja Chopina.

PROSJE NE ZA PRIPUSTITEV K USPOSOBLJENOSTNEMU IZPITU na drž. učiteljsko v Trstu morajo redni kandidati in privatisti vložiti do 21. marca tega leta.

MAŠA ZADUSNICA ZA KARD. STE-PINCEM. V četrtek zvečer je bila v cerk-

TRŽAŠKI PREPIHI

Vesela pogrebščina na pustni torek

Ali ste morda slišali o veselju pogrebu profesorja v neki vasi na pustni torek? Kako sta zlato srce in nikoli mirujoči jezik utihnila in kako se je zbrala na pokopališču vsa vas in vsa sosesa pred odprtim grobom?

In kako je bila vsa številna družba spodobno žalostna, da so bila ilovnata tla vlažna obveznih in ponarejenih solza. In da se je zatem nenadoma oglašil profesor, ki je do dobrega prestrašil vse pogrebe. Navihani poslavljajoči se profesor je bil, kot mnogi njegovi kolegi, srečen lastnik registratorja in prav temu je na trak zaupal svojo zadnjo voljo. Njegov stanovski tovariš je fonograf skril v bližnji bezgov grm, in ko je krsta s profesorjevimi zadnjimi ostanki dosegla tla, je profesor zadnjič povzel besedo.

Tedaj je številne kraške sorodnike, prijatelje in znance spet enkrat prevzel strah kot v časih črnih in rdečih kazenskih ekspedicij. Stari šolski lisjak je delil svojo zadnjo lekcijo.

Robce, je razlagal profesor, tiste nadležne zastavice žalosti, naj pričujoči kar spravijo v žep in se odpravijo v njegovo podstrešno sobico na oni strani vasi. Na račun svoje zadnje mesečne plače - brez draginskih doklad - je nadaljeval, je nakupil na kredit 250 zelenk terana, ker se ga je ljubi Bog usmilil in ga poklical iz učilnice naravnost na drugi svet, ker bi se moral drugače - brez pokojnine in odpravnine - opotiti sam po lastni

volji, kar pa bi bilo pregrešno, nevzgojno in nevredno dejanje bivšega državnega uslužbenca, katerega dolžnost je, da z dušo in telesom brani čast države, pa čeprav ga je po 15 letih trdega dela postavila na cesto, ker je sedanja in dognana sposobnost nič v primerjavi s preteklimi diplomami. V podstrešno sobico naj se napotijo, je nadaljeval odhajajoči profesor, na lico mesta naj z dvignjenimi kolarci izpraznijo vse zelenke v spomin v zornega državljana, ki je prihranil državi in s tem skupnosti nekaj malega milijonov. In žalujoči ostali so odšli namesto v gostilne in na plesišča tja, kamor jim je bilo zaukazano. Bili so veseli in potolaženi in na koncu tudi pošteno okajeni. Takšnega cenega pusta vas še ni privržela.

Razmišljajoči razumnik si ne more kaj, da ne bi stopil k zapuščenemu grobu profesorja »Made in Free Territory of Trieste«, tega božanskega človeka, da mu z vso spoštljivostjo izreče svoje obdovanje.

Zivljenje je danes kratko, za profesorje dnevničarje pa kar predolgo. Kraški profesor je zares modro ravnal ko je svoje pogrebe odvrnil od žalovanja samo zato, da bi svojim rojakom kratko odmerjenje življenjske dobe ne kvaril z žalostjo in govoricenjem za ohlajenjem - in vse to še na pustni torek. Zivljenje, tako je oznanjal iz bezgovnega grma profesorjev glas, je prava krasota. In kdor je blagoslovljen z 250 zelenkami terana, to krasoto samo še stopnjuje.

In tu je še drugi nauk, ki ga je profesor kazalec oznanjal iz bezgovnega grma: Človek ne sme v življenju stremeti za tem, da bi se na koncu njegove življenjske poti zbirale čim večje žalujoče množice pred majhno jamo. Človek naj skrbi, da bi bilo za njim čim več smehljajočih se dedičev, zato naj na tej zemlji ne izbira šolskega poklica, kajti sreča s slovesom od zemškega življenja iz učilnice naravnost v večnost, je naklonjena samo izbrancem. In vendar, tako je razmišljal razumnik pred profesorjevimi grobi, naj bo ta grob blagoslovljen, saj pokriva prav tisto zvrst slovenskih šolskih, ki ob spominu nanj draži odraslega človeka, da bi še enkrat drsal šolske klopi, še enkrat poslušal modrega, življenjsko preizkušenega katederskega stratega, sovražnika žalosti in obupa, človeka, ki smo z njim ostali povezani vse življenje, čeprav se tega ne zavedamo.

Ne zamerite, na pustni torek goduje vse Tržaško ozemlje, pepelnice srede pa so naš delovni dan.

Netočna vizitka

Slovenski akademiki SAL Adria so poslali uredništvu »Pr. dn.« naslednji popravek:

»Z ozirom na člapek Vašega lista v nedeljski številki dne 6. marca 1960 na drugi strani, v katerem se poroča, da je na kongresu »Unione gliardica italiana« v Palermu visokošolec Peter Sanzin med drugim dejal, da je predstavnik slovenske študiirajoče mladine v Trstu, smatram za potrebno, da objavim v nedeljski številki Vašega dnevnika dne 13. marca 1960, naslednji popravek:

»Ni res, da je Peter Sanzin predstavljaj na kongresu UGI v Palermu slovensko študiirajočo mladino v Trstu, ampak je res, da je zastopal le pristaje UGI na tržaški univerzi, ne pa visokošolcev, ki so člani in somišljeniki slovenskih akademskih društev v Trstu in Gorici in ki so pri zadnjih volitvah za akademski svet na tržaški univerzi podpirali slovensko akademsko listo ADRIA.«

Z odličnim spoštovanjem
Aleksander Rudolf
izvoljeni vodja skupine SAL ADRIA
v akademskem svetu tržaške univerze.

Zanimiva je doslednost skrajnolevičarskih krogov, da se javnosti tako radi predstavljajo v tujih oblačilih in s tujimi imeni. »Demokratični tisk je komunistični tisk, anapredna žene so komuniste... Morda bi nekdo sestavil priročni slovar za tolmačenje komunističnih kamuflov.«

DAROVİ

E. Zeleznik vd. Udovič je darovala lir 5000 za sklad »Demokracije« - Iskrena hvala!

Odgovorni urednik:
Prof. IVAN RUDOLF
Tiskarna Adria, d. d. v Trstu

Uredništvo in uprava:
Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Dopisi za uredništvo:
ulica S. Anastasio 1/c - Tel. 23-039
Goriško uredništvo:
Gorica, Riva Piazzetta 18-I.
CENA: posamezna številka L 30.—
Naročnina:
mesečno L 50.— — letno L 600.—
Za inozemstvo:
mesečno L 90.— — letno L 1000.—
Poštni čekovni račun: Trst št. 11-7223

POZOR! Potujete v Rim?

Prenočišče, hrana, ogled Rima itd., vse te skrbi bodo odveč, če se boste obrnili na:

Hotel-Penzion BLED

Via Statilia, 19 - Telefon 777-102 - RIM

Se priporoča in pozdravlja, Vaš rojak VINKO A. LEVSTIK

Izrežite in shranite! - Pišite nam za cene in prospekte!